

Vlaanderen
is erfgoed

Beschermingsdossier

Voormalige herberg "A la Belle Vue", Torhout

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Beschermingsdossier:

Voormalige herberg "A la Belle Vue", Torhout, Oostendestraat 345-347 –
monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/31033/102.1

Pol Vanneste

15/06/2017

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken.....	8
1.3.1.	Herberg met luifel, aanpalend lager volume met stalling en huis	8
1.3.2.	Interieur van de voormalige herberg.....	10
1.3.3.	Interieur van het aanpalende volume met stalling en hovenierswoning	11
1.3.4.	Het gekasseide achtererf en het dwarsschuurtje	11
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	12
2.	Evaluerend gedeelte	13
2.1.	Typologisch kader	13
2.2.	Evaluatie van de erfgoedwaarden	14
2.2.1.	Historische waarde	14
2.2.2.	Ruimtelijk-structurerende waarde	14
2.2.3.	Architecturale waarde	15
2.3.	Motivering van het type bescherming.....	15
2.4.	Motivering van de afbakening van de bescherming	16
2.5.	Juridische toestand.....	16
2.5.1.	Onroerend Erfgoed:	16
2.5.2.	Ruimtelijke ordening.....	17
3.	Beheersvisie	17
3.1.	Beheersdoelstellingen voor het beschermd monument	17
3.2.	Bijzondere voorschriften voor het beschermd monument.....	17
3.3.	Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd monument.....	18
4.	Bronnen	18
5.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	18
5.1.	Omgevingsplan bij de bescherming	18
5.2.	Fotobijlage bij het inhoudelijk dossier	18

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1. Situering

Dit dossier betreft de bescherming als monument van de voormalige herberg "*A la Belle Vue*" in Torhout, Oostendestraat nummers 345-347. De herberg is gelegen op de hoek van Oostendestraat en de Wijnendale-Stationsstraat, tegenover het als stadsgezicht beschermde kasteeldomein van Wijnendale, waarbinnen het kasteel van Wijnendale met bijgebouwen, ijskelder, poort en omheiningsmuur beschermd zijn als monument (Oostendestraat nrs. 390-396). Deze beschermingen zijn geldig sinds 1982 (BVE 22/09/1982). Bovendien is de kasteelsite gelegen binnen het als cultuurhistorisch landschap beschermde Wijnendalebos (KB 30/04/1980).

Er bestaat een belangrijke historische band tussen het kasteeldomein en de voormalige herberg. De niet-beschermde status van de herberg vormt een hiaat binnen de bestaande beschermingen rondom de site van het kasteel van Wijnendale. De bescherming van de herberg vormt m.a.w. een noodzakelijke aanvulling op het beschermingsbeleid rondom deze site.

De aanvraag voor de bescherming van de herberg "A la Belle Vue" werd op 24 oktober 2012 ingediend door de stedelijke Cultuurraad. De raad motiveerde de aanvraag als volgt: de herberg is "onlosmakelijk verbonden met de geschiedenis van het kasteel van Wijnendale én met het dorp Wijnendale. Dit belangrijk pand vervalt momenteel steeds meer wat een dreigend verlies met zich mee kan brengen".

1.2. Historisch overzicht

De herbergnaam "*A la Belle Vue*" is afgeleid van een naambord op een oude prentbriefkaart (1). De voormalige herberg heeft een beeldbepalende ligging op de hoek van de Oostendestraat met de Wijnendale-Stationsstraat en tegenover de monumentale "*Wijnendalepoort*" van het beschermde kasteeldomein van Wijnendale. Volgens het kadaasterarchief is de herberg in 1888 gebouwd door kasteelheer Matthieu de Wynendaele (2). Er bestaan ook gelijkenissen op stilistisch vlak en wat betreft materiaalgebruik tussen de voormalige herberg en de nutsgebouwen van het kasteel. Een korte geschiedenis van het kasteel van Wijnendale is hier dan ook relevant.

Geschiedenis van het kasteel van Wijnendale

Het kasteel van Wijnendale is in zijn huidige vorm grotendeels 19de-eeuws, maar gaat terug op een oude kasteelsite.

De geschiedenis van het "*grafelijk slot van Wijnendale*", gelegen in het uitgestrekte bosgebied op het zogenaamde "*plateau van Wijnendale*" gaat vermoedelijk terug tot 1085-1095, wanneer graaf Robrecht de Fries (1072-1093) er een houten burcht liet bouwen, bedoeld als residentie voor de graven bij de jaarmarkten van Torhout (11de-13de eeuw). Vermoedelijk betrof het een motteburcht met opperhof met ringgracht en een uitgebreid neerhof. Circa 1276-1278 liet graaf Gwijde van Dampierre (1226-1305) op dezelfde plaats een stenen gebouw optrekken. Het zou een omwalde, ronde burcht met elf halfronde torens en een zware toegangstoren geweest zijn. In de loop van de 14de eeuw degradeerde Wijnendale tot jachtslot. De familie van Kleef, door huwelijk in bezit gekomen van het kasteel, liet medio 15de eeuw belangrijke herstellingswerken uitvoeren. Vanaf de 16de eeuw wordt het slot slechts sporadisch gebruikt waardoor het verviel. Een ets van Jan Breughel (1612) en de gravure in Sanderus' *Flandria illustrata* (1641-1644), gebaseerd op een tekening van Vedastus di Plouich tonen een omwald kasteel, waarvan enkel de

¹ De enige bekende oude afbeelding (foto) van de herberg is gepubliceerd in *Torhout. De geschiedenis van een stad*. Het valt echter niet uit te sluiten dat er in de toekomst nog oude foto's of prentbriefkaarten ontdekt worden (Mestdagh 2000, 57).

² Kadaasterarchief, 1888/2.

versterkte toegangspoort en de aanpalende rechter vleugel bewoonbaar waren, de rest van het kasteel was ruïneus (3). Sanderus toont, naast een deels ruïneus kasteel, ook het omwalde en ommuurde neerhof met stallingen, links en rechts geflankeerd door tuinen. Na de godsdiensttroebelen vanaf 1566 brachten invallen en plunderingen in de loop van de 17de eeuw het slot verdere schade toe. Op de Ferrariskaart (1770-1778) is een omwald kasteel en neerhof aangeduid. Vanaf 1795 (Franse periode) werd het slot van Wijnendale geplunderd. De aangeslagen goederen van de vroegere heerlijkheid werden tot circa 1820 verpacht door de "*Administratie van de Nationale Domeinen*". Schetsen van circa 1815 tonen een ruïneus omwald slot. In 1825 werd het kasteel aangekocht door de "*Société Lefebvre-Dehults*", een vereniging van vooraanstaande Belgische industriëlen. In 1833 kwam het slot in het bezit van de Brusselse bankier Josse Pierre Matthieu (1784-1863). Deze was aanvankelijk thesaurier en van 1849 tot 1863 directeur van de Société Générale. Samen met zijn zoon Joseph-Louis Jules liet hij het kasteel grotendeels herbouwen en inrichten als buitenverblijf. In 1834-1852 werden de toegangspoort en de rechter vleugel, met nog belangrijke restanten van de 13de-eeuwse waterburcht hersteld en gedeeltelijk herbouwd. De linker vleugel werd volledig herbouwd in 1854-1865 (4).

Vanaf 1853 werd ook gestart met de bouw van een aantal nutsgebouwen op het kasteeldomein. De L-vormige boerderij met rentmeesterswoning, stallingen, wagenhuis en schuur werd volgens het kadasterarchief gebouwd in 1857 (5). De paardenstallen geflankeerd door hoveniers- en koetsierswoning met symmetrische opbouw, komen voor het eerst voor op de mutatieschets van 1867. Deze schets toont ook de aanleg van een brede dreef, aansluitend op het diagonale deel van de steenweg Oostendestraat, waardoor het omwalde kasteel op het stadscentrum van Torhout gericht werd. Aan deze dreef werd de portierswoning gebouwd (6). De woning van de jachtmeester en de ijskelder dateren van 1867-1869 (7). Kenmerkend voor de nutsgebouwen van het kasteel zijn de symmetrische volumeopbouw onder zaldel- en schilddaken, het sobere doch kwalitatieve materiaalgebruik van rode baksteen en de daken met overstekende dakranden, gelegd in een patroon van rode en blauw-zwarte, geglazuurde dakpannen. Deze architectuur refereert enigszins aan de stations die de Brusselse architect Jean-Pierre Cluysenaer (1811-1880) ontwierp voor de spoorlijn "*Dender en Waas*" (8). Meer bepaald de zadeldaken met overkragende dakranden en het patroon van rode en blauw-zwarte dakpannen zijn daarin herkenbaar. De concessie voor deze spoorlijn werd in 1852 toegekend aan bankiers van de Société Générale. Daar Josse Pierre Matthieu op dat moment directeur was van deze maatschappij, is het niet onwaarschijnlijk dat hij de stationsarchitectuur van Cluysenaer kende.

In 1877-1878 liet Joseph-Louis Jules Matthieu (1822-1894) het omwalde kasteel uitbreiden en verfraaien door de Brusselse architect Felix Laureys (1820-1897). Deze ontwierp een neo-middeleeuwse poorttoren met kantelen, breidde de rechter vleugel uit, onder meer met een donjon, en gaf het kasteel zijn huidig neogotisch uitzicht (9). Het Repertorium van de architectuur in België stelt dat Laureys zich pas vanaf de jaren 1870 "*als zelfstandig ontwerper profileerde (...) met de uitbreiding en herinrichting – in troubadoursneogotiek van het kasteel van Wijnendale*" (10). Mogelijk in dezelfde periode werd het domein omgeven door een vierkante bakstenen ommuring, met in de zuidoosthoek het omwalde kasteel en de diagonale toegangs-dreef. De muren zijn uitgewerkt met neo-middeleeuwse (hoek)torentjes en poorten. Gezien deze ommuring niet op het kadasterplan is aangegeven, valt het moeilijk te bewijzen dat de muren ook dateren uit de periode 1877-1878. Stilistisch sluit onder meer de "*Wijnendalepoort*", in de noordoostzijde van de

³ Mestdagh 2000, 22-25, 37, 40.

⁴ Mestdagh 2000, 48-51, 57, kadasterarchief, 1861/236.

⁵ Wellicht is het jaartal 1853 gebaseerd op een sluitsteen met inscriptie "*J.P.M. 1853*" in één van de gebouwen. Kadasterarchief, 1857/22.

⁶ Kadasterarchief, 1867/39.

⁷ Kadasterarchief, 1875/21.

⁸ Conde Reis 2003, 213-214, De Bot 2002, 186-191.

⁹ Mestdagh 2000, 57.

¹⁰ Celis 2003, 389.

ommuring, echter sterk aan bij de neo-middeleeuwse poorttoren van het omwalde kasteel en bij andere realisaties van Laureys met neo-middeleeuwse stijlelementen (11). De ruime verwerking van blauwe hardsteen en de uitkragende gekanteelde borstwering vormen hierbij herkenbare elementen. Wat betreft de bouwperiode van de poort: de Wijnendale-Stationstraat die gericht is op de "*Wijnendalepoort*" is in 1876 aangelegd, en mogelijk was de poort toen reeds gebouwd. Het roodbakstenen poortgebouw heeft een vierkante plattegrond, met afgeronde hoeken aan de boszijde. Kenmerkend zijn de spitsbogige poortdoorgangen en de uitkragende gekanteelde borstwering. Aan de straatzijde is het poortgebouw sierlijk uitgewerkt met bossagewerk van blauwe hardsteen voor sokkel, hoekkettingen en poortomlijsting.

Kasteel via brede dreef en steenweg gericht op stadscentrum Torhout (1867)

Het kasteel van Wijnendale is gelegen aan de Theresiaanse steenweg Oostendestraat die in de tweede helft van de 18de eeuw aangelegd werd. In 1751 kreeg keurvorst Karl Theodor von Neuberg - heer van Wijnendale - het octrooi voor de aanleg van de steenweg Brugge-Menen, met aftakking naar het kasteel van Wijnendale. De weg van de Torhoutse kerktoeren tot aan het kasteel werd reeds in 1751 in gebruik genomen. De verbinding Wijnendale-Oostende kwam er pas in 1775 (12). Vanuit het stadscentrum van Torhout loopt de weg over het gehucht en het kasteel van Wijnendale tot op het grondgebied van Ichtegem, van waar de uitvalsweg verder loopt in de richting van Oostende. Na een licht gebogen tracé in het stadscentrum, is de weg vanaf de herberg "*In t'Hof van Engeland*" (ter hoogte van de ringweg, ten zuidoosten, Oostendestraat 194) via een kaarsrecht, diagonaal tracé gericht op het omwalde kasteel van Wijnendale (ten noordwesten, tracé van 1751). Ter hoogte van het omwalde kasteel neemt de weg (tracé van 1775), langsheen het kasteeldomein, een scherpe bocht naar het noorden (13).

Pas ruim een eeuw na de aanleg van de steenweg Torhout-Wijnendale (1751), werd de toegang tot het omwalde kasteel in 1867 aangepast: een brede, diagonale toegangs-dreef werd geënt op het diagonale deel van de Oostendestraat. Hierdoor werd de gerichtheid op het stadscentrum van Torhout, die het kasteel in 1751 kreeg door de aanleg van de steenweg, ten volle benut (14). Deze toegangs-dreef, afgesloten met sierlijk hekwerk, heeft een belangrijke ruimtelijk-structurende waarde: enerzijds wordt de aandacht vanuit de Oostendestraat, komende van Torhout, op het omwalde kasteel gericht, anderzijds ontstaat er vanuit het kasteel een zichtas op de kerktoeren van Torhout.

Nieuwe straat (1876) van "*Wijnendalepoort*" naar station van Wijnendale

De zuidoostelijke ontsluiting van het kasteeldomein, via de toegangs-dreef van 1867, is gericht op 18de-eeuwse verkeersmodus van de steenwegen. Vanaf de jaren 1860 zet ook de typisch 19de-eeuwse verkeersmodus van de spoorwegen Wijnendale op de kaart. De adellijke families Matthieu de Wynendaele en de Maere (kasteel d'Aertrycke) formuleerden de eis dat het tracé van de spoorlijn Oostende-Torhout en het station in het midden zouden liggen tussen beide kasteeldomeinen.

In 1868 werd op het gehucht Wijnendale een station gebouwd op de pas geopende lijn Oostende-Torhout. De familie Matthieu vroeg aan het stadsbestuur om een verbinding aan te leggen tussen het station en het kasteel: "*een degelijke verbinding te verzekeren tussen het station en de kasteelpoort*" (15). Of met kasteelpoort de huidige "*Wijnendalepoort*" (en

¹¹ Hierbij wordt onder meer verwezen naar het verdwenen stadsstation van 1880-1882 in Oostende, met neo-middeleeuwse poort.

¹² Mestdagh 2000, 46-47.

¹³ Langsheen het kasteeldomein had de straat opnieuw een licht gebogen tracé. Omwille van de verkeersveiligheid werd dit tracé circa 2000 gedeeltelijk recht getrokken. Het oude tracé is bewaard als openbare ruimte aan de oostzijde van het kasteeldomein.

¹⁴ Kadasterarchief, 1867/39.

¹⁵ Het tracé Oostende-Torhout vormde een onderdeel van de spoorweg Oostende-Torhout-Ieper-Armentières die in 1864 in de Kamer goedgekeurd was. De lijn Torhout-Ieper kon door discussies over het tracé pas in 1873 in

of deze op dat moment reeds gerealiseerd was) of een eerdere poort wordt bedoeld, is niet duidelijk. Op 17 april 1875 verscheen de toekenning van "de aanbesteding voor het maken van den veldsteenweg van de statie naar Wijnendale" in de krant " 't Jaer 70" (16). Na onteigening van gronden tussen de Oostendestraat en de Breestraat, werd in 1876 gestart met de aanleg van een weg in veldsteen. Op de mutatieschets van 1888 is de straat aangegeven als "Keiweg". Bij de vernieuwing van de weg in 1896 werd met provinciale en nationale subsidies een kasseiweg aangelegd (17).

Door de aanleg van de Wijnendale-Stationsstraat tussen de "Wijnendalepoort" – of de poort naar het station van Wijnendale - en het station van Wijnendale kreeg het kasteel van Wijnendale een bijkomende, noordoostelijke ontsluiting. Deze rechte straat overbrugt de afstand van ongeveer één kilometer tussen de poort en de locatie van het vroegere station.

De kasteelheer bouwt buiten het kasteeldomein - bouw van de herberg in 1888

Gezien de gerichtheid van het kasteeldomein op de Oostendestraat en op het station van Wijnendale, bouwde de familie Matthieu de Wynendaele ook een aantal gebouwen buiten de ommuring. Langs de Oostendestraat waren enkele 19de-eeuwse arbeiderswoningen, eigendom van familie Matthieu, de enige woonmogelijkheid dichtbij het kasteel. Deze huizen vervingen vroegere woningen rond de Groenplaatse, een open plein voor de ingang van het kasteel, dat verloren ging bij de aanleg van de Oostendestraat in 1751 (18).

De herberg "A la Belle Vue", gelegen aan de overzijde van de Oostendestraat, recht tegenover de monumentale "Wijnendalepoort", werd in 1888 als twee huizen gebouwd door kasteelheer Matthieu de Wijnendaele (19). Een niet gedateerde foto toont de herberg op de hoek van de Oostendestraat en de Wijnendale-Stationsstraat (20). De "Wijnendalepoort" blijft buiten het gezichtsveld. Het belang van het kruispunt wordt aangegeven door een sierlijke gietijzeren wegwijzer.

Op de mutatieschets van 1888 is de voormalige herberg met dwarsschuurtje nog niet in zijn volledigheid aangegeven. Enkel de herberg, het aanpalende lagere volume met stalling en huis (beide met nok parallel aan de Oostendestraat) en een haakse aanbouw zijn aangegeven. Het kadaster registreert de gebouwen als twee huizen. In 1888 was de kadastrale scheiding (zie mutatieschets) echter anders dan vandaag. Bij het herbergvolume van twee bouwlagen (Oostendestraat nummer 345) sloot ook de stalling aan die geïncorporeerd was onder het dak van het lagere huis (Oostendestraat nummer 347). De haakse aanbouw was opgedeeld in twee helften, één aansluitend bij de lagere stalling van de herberg, en één aansluitend bij het lagere huis. In 2016 bestaat de aanbouw uit een achterkeuken (nummer 347), een buitentoilet, stalletje en berging (nummer 345). Het lagere huis (de twee uiterste traveeën van het éénlaagse volume) werd volgens de huidige eigenaar bewoond door een tuinman van het kasteel (21).

Het achterliggende dwarsschuurtje wordt door het kadaster pas aangegeven op de mutatieschets van 1997 (22). Uit de bouwtypologie en -materialen wordt echter afgeleid dat het schuurtje ouder is, mogelijk net zoals de herberg eind 19de-eeuws.

gebruik genomen worden. De staat kocht deze concessie terug op in 1878. Rond 1890 werd in Wijnendale een nieuw station gebouwd van het staatstype "Haltegebouw". Sinds 1963 is de lijn buiten gebruik voor reizigers. Het station werd intussen afgebroken (Mestdagh 2000, 158, 181, De Bot 2002, 100, 104, 126).

¹⁶ <https://zoeken.erfgoedbrugge.be/detail.php?id=730842770>, geraadpleegd op 17/01/2017.

¹⁷ Kadasterarchief, 1888/2, Mestdagh 2000, 181, 262.

¹⁸ Mestdagh 2000, 175.

¹⁹ Kadasterarchief, 1888/2.

²⁰ Mestdagh 2000, 176.

²¹ Mondelinge informatie verkregen tijdens het plaatsbezoek op 14.09.2016.

²² Kadasterarchief, 1997/9.

1.3. Beschrijving met inbegrip van de erfgoedelementen en erfgoedkenmerken

De benaming "A la Belle Vue" voor de voormalige herberg is gebaseerd op een naambord, dat te zien is op een gepubliceerde foto (23). Het nu verdwenen naambord was geplaatst boven het lessenaarsdak van de luifel. "A la Belle Vue" verwijst naar een mooi (ge)zicht(spunt) of uitzicht. De herberg, in 1888 gebouwd door de kasteelheer, heeft dan ook niet toevallig een beeldbepalende ligging op de hoek van de Oostendestraat en de Wijnendale-Stationsstraat, en vanonder de luifel heeft men een zicht op de kasteelmuren en de "Wijnendalepoort".

Bij de aanleg van de Wijnendale-Stationsstraat in 1876 werd het grote perceel 350 opgesplitst in twee hoekpercelen (350 a ten zuiden en 350 b ten noorden van de genoemde straat). Doordat de Wijnendale-Stationsstraat niet loodrecht op de Oostendestraat ingeplant is, heeft perceel 350 b een scherpe straathoek. Daar de westgevel en de zuidgevel van de herberg parallel lopen met de perceelsgrens, herhaalt de scherpe straathoek zich bij het gebouw. De inplanting van de Wijnendale-Stationsstraat op de Oostendestraat en de "Wijnendalepoort" (mogelijk reeds gebouwd bij de aanleg van de straat in 1876) en de inplanting van de herberg ten noordoosten van de poort, aan de overzijde van de Oostendestraat vertonen een grote samenhang. De "Wijnendalepoort" en de herberg "A la Belle Vue" vormen elkaars pendanten aan beide zijden van de Oostendestraat en behoren tot hetzelfde stedenbouwkundig concept.

De voormalige herberg vormt een vrijstaand volume op de hoek van de Oostendestraat en de Wijnendale-Stationsstraat. Door zijn ligging (inplanting op perceel met scherpe straathoek) en volume-opbouw trekt de voormalige herberg zonder meer de aandacht aan de oostzijde van de Oostendestraat. Komende vanuit het centrum van Torhout, richting Oostende, wordt aan de linker zijde de blik getrokken op het omvangrijke domein van het kasteel van Wijnendale. Meer noordwaarts wordt aan de rechter zijde de aandacht getrokken op de voormalige herberg als pendant van de "Wijnendalepoort".

De voormalige herberg is ook zichtasbepalend vanuit de Wijnendale-Stationsstraat: de schuingeplaatste zuidelijke zijgevel begeleidt de zichtas op de "Wijnendalepoort" van het kasteeldomein van Wijnendale.

1.3.1. Herberg met luifel, aanpalend lager volume met stalling en huis

Het beeld van de herberg wordt bepaald door het verzorgde metselwerk in donkerrode baksteen in kruisverband en de lagere en hogere (zadel)daken met licht geknikte dakoverstek, gelegd in een (dambord)patroon van rode en blauw-zwarte, geglazuurde Vlaamse pannen. Kenmerkend is ook de overkragende dakoverstek. De niet meer aanwezige overkraging met windborden, ter hoogte van de zijgevels, zorgde voor een spel van licht en schaduw. Zowel het verzorgde metselwerk als de in patroon gelegde (overkragende) pannendaken komen ook terug bij de nutsgebouwen op het kasteeldomein. Het volume- en dakenspel is opgebouwd vanuit het hoofdvolume - de voormalige herberg - van twee bouwlagen onder zadeldak. De herberg is omgeven door lagere volumes: ten noorden sluit een éénlaags volume met stalling en huis onder zadeldak aan, ten westen sluit de luifel onder lessenaarsdak aan.

De eigenlijke herberg vormt een breedhuis van drie traveeën en twee bouwlagen. De deur naar de gelagzaal bevindt zich in de rechter travee. Het aansluitende, éénlaagse volume met huis (links, venster en deur) en stalling (rechts, smalle blindnis en poort) telt vier traveeën.

De zijgevel van het hoofdvolume, ter hoogte van de Wijnendale-Stationsstraat, staat - parallel met het tracé van de Wijnendale-Stationsstraat - in een scherpe hoek op de voorgevel. Deze schuingeplaatste zijgevel bevordert de zichtas vanuit de Wijnendale-

²³ Mestdagh 2000, 176.

Stationsstraat op de "*Wijnendalepoort*" van het kasteeldomein. Ook vanuit de Oostendestraat is deze zijgevel – samen met de luifel - erg beeldbepalend.

Het verzorgde metselwerk – opgevoegd in kalkmortel - is reliëfrijk uitgewerkt met lisenen en friezen, in een donkerdere baksteentint. De voorgevel (westgevel) is geleed door lisenen, die bij de eigenlijke herberg oplopen in een afboordende fries onder de dakoverstek. Deze fries bestaat afwisselend uit kleine rondbogen, en brede steekbogen die de strekken van de vensters aflijnen. De uitkragende fries zet aan op consolevormende bakstenen.

De lisenen en de rondboogfries worden herhaald in de beeldbepalende zuidelijke zijgevel (hoek Oostendestraat/ Wijnendale-Stationsstraat). De rondboogfries loopt gelijk op met de puntgevel: twee keer vier rondbogen, en centraal een hogere rondboog. In de derde rondboog is telkens een rondboogvenstertje onder strek geïntegreerd. Ook de muurankers in de vorm van een halve cirkel accentueren de rondbogige vormtaal. De rondboogvenstertjes en de ronde muurankers worden herhaald in de andere, vlak uitgewerkte zijgevels. De zuidelijke zijgevel (begane grond) ontleent verder zijn symmetrie aan een getoogd venster met luiken (links) en een getoogde blindnis (rechts), oorspronkelijk met beschildering in raamimitatie (confer iconografie, bewaarde sporen van beschildering op leembepoetsing). Rechts van de blindnis zijn enkele inkervingen aangebracht in de bakstenen, met onder meer het jaartal "1917". Circa anderhalve meter boven het linker venster is een oude metalen verzekeringsplaat in bewaard: figuur van aartsengel met zwaard en schild die draak met duivelskop doodt.

Op de zuidwestelijke hoek, worden de lisenen van de voorgevel en van de zuidelijke zijgevel door schuin geplaatste bakstenen met elkaar verbonden tot een muurdam.

Over de volledige breedte van de herberg (drie traveeën) sluit een luifel onder lessenaarsdak aan. De luifel rust op een verzorgde houten (wellicht eiken) constructie van vier ronde houten palen, waarvan de meest rechtse (hoek Oostendestraat/ Wijnendale-Stationsstraat) vervangen is in metaal. De houten palen zijn aan de onderzijde verschoeid met metaal, daarboven is bij één van de palen de ringvormige zuilvoet gedeeltelijk bewaard. Bij twee van de vier palen is een rond kapiteel bewaard. De overgang naar de onderslagbalk en naar de trekbalen wordt opgevangen door telkens twee of drie gesculpteerde houten consoles. Ook bij de overgang tussen de trekbalen en de muur gelijkaardige console. Op de trekbalen sluit, tegen de muur, een verticale stijl aan. De pannen zijn gelegd op een houten schalieberd, dat op zijn beurt rust op kepers met sierlijke uiteinden. De onderslagbalk is evenals een aantal consoles uitgewerkt met sierlijke diamantkoppen.

Voor het lagere volume (huis en stalling) is de brede gekasseide stoep bewaard, onder de luifel is deze vervangen in beton. Dit type van grote en gelijkmatige kasseien - hoogstwaarschijnlijk in Zweeds graniet - werd ingevoerd en gelegd vanaf het einde van de 19de eeuw, en kende een grote verspreiding tijdens het interbellum.

De getoogde muuropeningen (op blauwhardstenen onderdorpels bij ramen en blindnissen) zijn ingevuld met oorspronkelijk, beschilderd houtwerk. De opgeklampte deuren en poort zijn uitgewerkt met bovenlichten. De witbeschilderde vensters met kruisindeling zijn voorzien van grote roedeverdeling en een geprofileerde regel tussen de benedenvakken en het bovenlicht. De benedenvakken zijn ingevuld met vleugels (onderverdeeld in drie voor de benedenvensters, in twee voor de opkamer- en bovenvensters). Op de begane grond kunnen de vensters afgesloten worden met opgeklampte luiken. In de voorgevel zijn de bovenvakken van de driedelige luiken, met bewaard hang- en sluitwerk, voorzien van persiennes (op oude foto ook bij luiken zuidelijke zijgevel). De kleur van de luiken hangt samen met deze van de deuren: groen en wit bij het hoofdvolume, rood (en mogelijk wit, niet zichtbaar in gesloten toestand) bij het lagere huis. De middenstijl van de vensters is voorzien van een luikduwer en een systeem om de luiken te sluiten. In open toestand worden de luiken aan de muur vastgehouden met zwart geschilderde metalen luikhouders die in het metselwerk verankerd zijn.

De achtergevels zijn soberder uitgewerkt in vlak metselwerk. De achtergevel van de herberg bestaat uit drie ongelijke traveeën met in het midden een deur en rechts een opkamervenster boven een keldergat met ijzeren diefijzers. De pomp met metalen tuit, tussen de deur en de opkamer, is ingemetseld in een bakstenen, naar boven toe versmallend blok.

Bij de herberg sluiten rechts de lagere stalling en huis aan. Een tweeledige deur geeft toegang tot de stalling. Rechts van de deur is een blindnis uitgewerkt. Het huis is opengewerkt door een deur en een opkamervenster met luiken. Tegen het blindvenster (deels) en tegen de huisdeur (volledig) is in recente baksteen een aanbouw van twee smalle, tegen elkaar geplaatste volumes onder lessenaarsdak aangebouwd (nok haaks op het lage huisvolume). Deze grotendeels recente aanbouw is storend, en heeft geen erfgoedwaarde. Aan de zuidzijde bewaart het volume onder lessenaarsdak wel twee vierkante bakstenen pijlers in hetzelfde metselwerk als de herberg. Deze fragmentaire sporen zijn echter ingekapseld in een nieuwe constructie, en dienen niet behouden te blijven.

1.3.2. Interieur van de voormalige herberg

Alle ruimtes op de begane grond, en ook de opkamer, zijn overkluisd met enkelvoudige balkenlagen. De grootste, rechthoekige ruimte (zuidwestzijde) is ingenomen door de gelagzaal, en is aan de noord- en oostzijde omringd door kleinere ruimtes. De opgeklampte deur met bewaard hang- en sluitwerk (westgevel) en de vensters (west- en zuidgevel) zijn gevat in een rechthoekige houten bekleding met dito vensterbanken. De gelagzaal is gevloerd in gevlamde cementtegels, mogelijk nog daterend uit de jaren 1930-1940, en is in de zuidoosthoek voorzien van een schuin geplaatste schouwmantel met eenvoudig houten schouwtje. De beschilderde paneeldeuren (binnendeuren) met bewaard hang- en sluitwerk en koperen klinken, zijn gevat in een geprofileerde houten omlijsting.

Bij de gelagzaal sluit ten noordwesten in enfilade een kleine ruimte aan met een eenvoudig houten schouwtje met consoles. Deze ruimte is toegankelijk via een rechthoekige muuropening in een geprofileerde houten omlijsting.

Ten oosten sluit bij de gelagzaal een korte gang met trap aan. In de gang is een vloer met ster- en florale motieven bewaard: deze, ooit vrij dure, motieftegels stammen zonder twijfel uit het einde van de 19de eeuw en komen in vele varianten voor in cementtegelscatalogi vanaf de jaren 1880. Deze tegels zijn hoogstwaarschijnlijk herlegd waarbij men de aansluiting naar de muur realiseerde met verzaagde gevlamde tegels met daarop een moderne plint uit de jaren 1930-1950. Het herleggen is deskundig gebeurd volgens de oude techniek. Wellicht komen deze tegels uit een ander deel van het gebouw zoals dat in de zuinige crisisjaren 1930-1950 gebruikelijk was (24).

De sobere doch sierlijke, beschilderde houten kwartslagtrap leidt naar de opkamer en de bovenverdieping. De aanzetreden naar de opkamer zijn gecementeerd, vermoedelijk ter vervanging van houten treden (zoals deze bewaard zijn bij het aanpalende huis). Kenmerkend zijn de trappaal met ingewerkte geprofileerde versmalling, de trapleuning met spijlen en handgreep, en de op- en aantreden. Onder de trapwang zijn kasten en de kelderdeur uitgewerkt, bekleed met verticale beplanking. De kelder is opgevat als een witgeschilderd bakstenen booggewelf (bij het plaatsbezoek kon de kelder niet betreden worden). De opkamer erboven is gevloerd in rode keramische tegels met smalle voeg.

De kleine, rechthoekige ruimte - ten zuidoosten, tussen de gelagzaal en de gang - bewaart de oorspronkelijke keukenhaard. Deze haard is uitgewerkt met een houten bekleding van de schouwvragen en een geprofileerde houten schouw balk.

Op de bovenverdieping met plankenvloeren wordt de trap nog eens herhaald als geschilderde steektrap in eenvoudiger vormgeving. De paneeldeuren met bewaard hang- en sluitwerk zijn gevat in een eenvoudige omlijsting. De ramen zijn gevat in een rechthoekige houten bekleding met dito vensterbanken en geprofileerde elementen om

²⁴ Informatie over de cementtegels via tegelspecialist Mario Baeck, mail de dato 21/09/2016.

gordijnen op te hangen. Eén scheidingswand tussen de kamers bestaat uit brede verticale planken. De zolder wordt bepaald door het gebinte met nokstijl met schuine schoren (in de richting van de nok).

1.3.3. Interieur van het aanpalende volume met stalling en hovenierswoning

Het kleine huisje (hovenierswoning) werd recent gerenoveerd, maar bewaart nog waardevolle interieurelementen. In de ruimte aan de straatzijde is een eenvoudig houten schouwtje bewaard. De sobere doch sierlijke, beschilderde houten kwartslagtrap leidt naar de opkamer en naar de bovenverdieping. Kenmerkend zijn de trappaal met ingewerkte geprofileerde versmalling, de trapleuning met spijlen en handgreep, en de optredes en aantredes. Onder de trapwang zijn kasten en de kelderdeur uitgewerkt, bekleed met verticale beplanking. De kelder is opgevat als een witgeschilderd bakstenen booggewelf (bij het plaatsbezoek kon de kelder niet betreden worden). Valse plafonds verbergen de balkenlagen en het gebinte.

In de stalling zijn weinig te bewaren elementen. De tussenschotten of slieten in de stalling zijn van beton en dus van recente aard. Voor de bakstenen bevloering is het onduidelijk of ze al dan niet oorspronkelijk is. De enkelvoudige balkenlaag is niet voorzien van een plafond. Het dak met kepers is gevat tussen twee, tot de nok oplopende bakstenen muren.

1.3.4. Het gekasseide achtererf en het dwarsschuurtje

Ten oosten, aan de achterzijde van de herberg, is het bijhorende achtererf nog bewaard. Dit naar het oosten toe versmallende erf wordt begrensd door de achtergevel van de herberg, de langsgevel van het dwarsschuurtje, de kleine stalling tussen de herberg en het schuurtje, en door de Wijnendale-Stationsstraat. Tussen de straat en het schuurtje daarentegen is de oorspronkelijke gekasseide bestrating van het erf bewaard. Deze 'werkvloer' bestaat uit onregelmatige kasseien met een grote diversiteit. De hoofdmoot van porfieren kasseien is aangevuld met blauwachtige stenen (soort onduidelijk) en vermoedelijk ook zandsteen. De kasseien zijn zorgvuldig gesorteerd per maat, en zo in min of meer gelijkmatige rijen gelegd. De aanleg ervan veronderstelt een echt puzzelwerk. Mogelijk is een deel van de kasseien hergebruikt, en afkomstig van de Wijnendale-Stationsstraat die in 1876 aangelegd werd in veldsteen en in 1896 vervangen werd door (graniet?)kasseien. Tegen de achtergevel van de herberg en tegen de aanbouw van twee smalle, tegen elkaar geplaatste volumes onder lessenaarsdak bestaat het erf in 2016 grotendeels uit betonnen stroken (geen erfgoedwaarde).

Parallel met de Wijnendale-Stationsstraat en haaks op het herbergvolume is een roodbakstenen dwarsschuurtje onder zadeldak opgetrokken. Het dakveld aan de erfzijde (zuidzijde) is uitgewerkt in blauw-zwarte, geglazuurde, mechanische pannen, dat aan de achterzijde in dito Vlaamse pannen. Het gebruik van dezelfde donkerrode baksteen en halfcirkelvormige ankers als bij de herberg laat een eind 19de-eeuwse datering van het schuurtje vermoeden. Er is nauwelijks iconografie bekend voor het schuurtje, maar uit de gebrekkige aansluiting van de pannen op de puntgevels kan afgeleid worden dat dit zadeldak, naar analogie met de zadeldaken van de herberg, een overkragende dakoverstek had (25). Aan de erfzijde is de centrale hoge schuurpoort dichtgemetseld in recente rode baksteen. Aan de bovenzijde is de hoogte van de oorspronkelijke poort nog aangegeven door een kopse laag, ook de ijzeren hengsels van de poort zijn bewaard. Het metselwerk van de zuidwestelijke hoek (zijgevel/ langsgevel) is hersteld in recente rode baksteen. De aansluitende volumes onder lessenaarsdak behoren niet tot de oorspronkelijke constructie. Links van de dichtgemetselde poort is een bijhorende gietijzeren aalpompe bewaard. Het vliegwiel is echter niet meer aanwezig. De achtergevel is opengewerkt door een lage getoogde deur.

²⁵ Op de enige bekende foto van de herberg ziet men op de achtergrond vaag het volume van het schuurtje. Het zadeldak – mogelijk met overkragende dakrand – en de schuurpoort zijn afleesbaar (Mestdagh 2000, 57).

Het interieur van het dwarsschuurtje wordt gekenmerkt door een eenvoudige kapconstructie. In de zuidwestzijde van het schuurtje is een vroegere paardenstal geïncorporeerd.

Tussen de zuidelijke zijgevel van de herberg en de ijzeren poort naar het achtererf (Wijnendale-Stationsstraat) is een ligusterhaag bewaard. De afboording van het achtererf door een haag is van belang. Ten oosten van de poort is het perceel langs de Wijnendale-Stationsstraat afgeboord met een recente houten schutting (geen erfgoedwaarde).

Op het historische perceel was volgens de eigenaar een bakhuis bewaard, dat zich sinds geruime tijd in een erg ruïneuze toestand bevond. Dit bakhuis is aangegeven op de mutatieschets van 1997, echter niet meer op actuele kadastrale gegevens. Ook op actuele luchtfoto's valt er niets meer te bespeuren van een bakhuis. Daar het perceel, ten oosten van het achtererf, totaal verwilderd is, was controle op het terrein zo goed als onmogelijk.

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit beschermingsdossier wordt opgemaakt, is vastgesteld tijdens de plaatsbezoeken op 28 april 2016 en 3 maart 2017 (het exterieur van de gebouwen vanop het openbaar domein) en 14 september 2016 (exterieur en interieur). De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de toestand van het onroerend goed op het moment van de bescherming.

- Voor de voormalige herberg en het aansluitende lagere volume met stalling en huis:

Het goed vertoont sporen van gebrekkig onderhoud. Zichtbare bouwfysische gebreken zijn onder meer:

- De bedaking vertoont een aantal gebreken. Onder meer de goten laten te wensen over. Noch de eigenlijke goot, noch de aansluitingen zijn functioneel of esthetisch. Op een aantal plaatsen schuift de onderste rij pannen af. Delen van de bedaking zijn in de loop der jaren herlegd en daarbij ging het oorspronkelijke dambordpatroon gedeeltelijk verloren.
- De herbergluifel vertoont een verzakking (onder meer linker en middendeel). Ook het feit dat er bij recente wegenwerken (2016) een verlichtingspaal vlak voor de luifel geplaatst werd, is ongunstig.
- De schoorstenen brokkelen af, vooral de schoorsteen op de zuidelijke zijgevel. De schoorstenen op het hoofdvolume zijn gedeeltelijk hermetseled in een andere baksteen (andere kleur). Wellicht gebeurde deze wijziging bij het verwijderen van de dakoverstekken.
- De linker zijgevel van het lagere huis vertoont scheurvorming. Mogelijk is deze scheurvorming niet structureel, maar het gevolg van een probleem met de dakstructuur.
- De bakstenen omlijsting van de staldeur in het lagere volume (achtergevel) kalft aan de onderzijde af.
- Het houtwerk van deuren en vensters verkeert over het algemeen in goede staat, dit geldt des te meer voor het houtwerk van de begane grond van de herberg, dat door de luifel tegen weer en wind beschermd is. In de linker zijgevel van het hoofdvolume is er echter een rondboogvenster kapot (vleugel uit scharnier en glas kapot) waardoor er vochtinfiltratie is. Ook in de achtergevel is het glas van een venster gebroken.
- Bij recente werken aan de Oostendestraat (2016) werd een verlichtingspaal vlak tegen de luifel geplaatst. Dit is visueel storend en kan mogelijk ook voor bouwfysische problemen zorgen. Bij toekomstige restauratiewerken kan de verlichtingspaal voor hinder zorgen. Het verdient aanbeveling om over deze problematiek in overleg te gaan met de beheerder van de weginfrastructuur.

- Het achterliggende schuurtje lijdt onder ernstige verwaarlozing. Zichtbare bouwfysische gebreken zijn onder meer:
 - De zuidwestelijke hoek van het schuurtje werd – ter hoogte van de vroegere paardenstal - hermitseld in andere baksteen. Dit gebeurde wellicht omdat de hoek was verzakt. Het probleem lijkt echter niet opgelost met het nieuwe metselwerk. Bij het plaatsbezoek bleek immers dat de gierkelder onder de paardenstal is ingestort.
 - Aan de achterzijde (noordgevel) is de muurplaat gedeeltelijk verdwenen.
 - Er zijn een aantal verzakkingen in de dakstructuur.
- Het volledige perceel is verwaarloosd en overwoekerd. Een aantal recente constructies/ afsluitingen in hout of in betonplaten hebben geen erfgoedwaarde.
- De 'stalletjes' op het achtererf tussen het lagere volume van de herberg en het schuurtje zijn te erg verbouwd en hebben onvoldoende erfgoedwaarde om mee opgenomen te worden in de bescherming. Ook de aanbouwen onder lessenaarsdak tegen de rechter zijgevel en de achtergevel van het schuurtje worden niet mee beschermd.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Typologisch kader

Volgens de thesaurus van de databank Onroerend Erfgoed is een herberg "*een publieke gelegenheid waar reizigers onderdak en maaltijden kunnen krijgen*" (26).

Herbergen (en cafés) kwamen destijds erg veel voor. Er bestaat een overlap met burgerhuizen of dorpswoningen die ook een herberg konden omvatten. Een bevraging van de databank levert 1957 herbergen op voor gans Vlaanderen (27). Beperkt men de zoekopdracht tot beschermde herbergen dan levert dat 306 resultaten op. Hierin zijn ook herbergen opgenomen die enkel beschermd zijn in een landschap, stads- of dorpsgezicht. Bij de herberg "A la Belle Vue" in Torhout betreft het veeleer een landelijke herberg. Bij dit type herbergen is volgende opbouw kenmerkend: het hoofdvolume van de eigenlijke herberg, meestal van één, uitzonderlijk twee bouwlagen, wordt gecombineerd met een aansluitende of vrijstaande stalling of schuurtje. Meestal is de eigenlijke herberg een breedhuis onder zadeldak met op de begane grond beluikte vensters.

Een bevraging van de databank levert zes herbergen op voor Torhout (28). In januari 2017 zijn er in Torhout twee herbergen beschermd als monument:

- Afspanning "*Peerdenposterij*", Rijselstraat 31-33, beschermd in 2002 (ID: 87519)
- Herberg "*In 't Hof van Engeland Estaminet*", Oostendestraat 194, beschermd in 1983 (ID: 87488).

Deze laatste herberg werd gebouwd enkele decennia na de aanleg van de steenweg Torhout-Wijnendale in 1751. De herberg behoort tot het basistype van 18de-eeuwse landelijke herbergen: een hoofdvolume (herberg) als breedhuis van twee bouwlagen onder zadeldak, geflankeerd door lagere volume(s), met schuur, stalling of huis. Gelijkaardig is de beschermde herberg "*Den Engel*" in Ichtegem (Torhoutbaan 2, ID: 210481) met jaarankers 1766, langs het gedeelte van de steenweg dat van Wijnendale naar Oostende leidt. 18de-eeuwse afspanningen deden soms ook dienst als tolhuis.

De herberg en voormalig tolhuis Heidelberg in Loppem (Torhoutsesteenweg 26, Zedelgem, beschermd in 1987, ID: 210019) houdt verband met de tolbareel op de Torhoutsesteenweg

²⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/thesaurus/typologie/187>, raadpleging 16 januari 2017.

²⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten>, raadpleging 22 februari 2017.

²⁸ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten>, raadpleging 22 februari 2017.

dat in gebruik genomen werd vanaf 1763. In overeenstemming met zijn functie als tolhuis bewaart deze herberg een vermoedelijk 18de-eeuws, prestigieus interieur met onder meer een tweebeukige kelder onder tongewelven, een gelagkamer met grote haard in gesinterde baksteen, en moer- en kinderbalken met geprofileerde balksleutels. Ook in de 18de-eeuwse herberg "*In 't Hof van Engeland Estaminet*" (Torhout) zijn twee brede haarden bewaard, bij één van die haarden is de schouwmond nog bezet met bruin-gele Torhoutse tegels (29). 19de-eeuwse herbergen hebben echter doorgaans een eenvoudiger interieur en de herberg "*A la Belle Vue*" in Torhout vormt hier een voorbeeld van.

De herbergnaam "*A la Belle Vue*" was en is erg courant. De inventaris van het bouwkundig erfgoed bevat voor Vlaanderen 25 bouwkundige relicten die "*Belle Vue*" in hun naam dragen. Het kan gaan om herbergen, kastelen en hotels. Beperkt men de zoekopdracht tot herbergen, dan levert dat 11 resultaten op.

2.2. Evaluatie van de erfgoedwaarden

2.2.1. Historische waarde

Er bestaat een belangrijke historische verbondenheid tussen enerzijds het kasteel van Wijnendale, dat in kern teruggaat tot de middeleeuwen en vanaf 1833 herbouwd werd tot een neo-middeleeuws waterslot door de familie Matthieu de Wynendaele, en anderzijds de herberg die in 1888 gebouwd werd door de kasteelheer, als herberg bij het kasteel, en gedeeltelijk ook als hovenierswoning. Functioneel en stilistisch sluit de herberg net buiten het domein gelegen, aan bij de nutsgebouwen of afhankelijkheden die vanaf de tweede helft van de 19de eeuw op het kasteeldomein gebouwd werden.

Het kasteel van Wijnendale en de herberg "*A la Belle Vue*" spelen samen met het verdwenen station van Wijnendale een belangrijke rol in de ontwikkeling en de bouwkundige identiteit van het gehucht Wijnendale, dat pas in 1912 een zelfstandige parochie werd en tijdens het interbellum een kerk kreeg.

De herberg "*A la Belle Vue*" getuigt van het tot voor de Tweede Wereldoorlog levendige herbergleven in Vlaanderen. De uitzonderlijke herbergluifel vormt niet alleen een herkenbaar architecturaal element, maar ook een functioneel element: beschut tegen weer en wind, en tegen de zon, kon de herbergbezoeker bij een glas genieten van een mooi uitzicht op de neo-middeleeuwse "*Wijnendalepoort*".

2.2.2. Ruimtelijk-structurende waarde

De herberg "*A la Belle Vue*" illustreert samen met de "*Wijnendalepoort*" de gerichtheid van het kasteeldomein op het in 1868 gebouwde station van Wijnendale. Via de "*Wijnendalepoort*" (of de poort naar het station van Wijnendale) en de in 1876 aangelegde Wijnendale-Stationsstraat verschaft de kasteelheer zich toegang tot de eigentijdse vervoersmodus van de treinen. De kasteelheer benadrukte het belang van deze nieuwe ontsluiting van het kasteel niet alleen met de monumentale poort, maar ook met de herberg die in 1888 ingeplant werd op het hoekperceel van de steenweg (Oostendestraat) en de Wijnendale-Stationsstraat. De bouw van de poort, de aanleg van de straat en de bouw van de herberg maken, ondanks de tijdsspanne van meer dan tien jaar, deel uit van één stedenbouwkundig concept. De inplanting van de herberg - met afstemming van het grondplan op de scherpe perceelshoek - versterkt de zichtas op de monumentale "*Wijnendalepoort*" vanuit de Wijnendale-Stationsstraat. Ook vanaf (de zuidzijde van) de steenweg ontstaat er een belangrijke zichtas op de herberg met luifel én op de poort.

29 <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/210019> en 87488, raadpleging 7 juni 2017.

De kasteelheer sloot door de bouw van deze herberg aan bij een oudere traditie. Herbergen hebben niet enkel een sociale functie, maar vormen ook herkenningpunten langs belangrijke (steen)wegen. De afspanningen "In 't Hof van Engeland" (Torhout) en "Den Engel" (Ichtegem) - in de tweede helft van de 18de eeuw gebouwd langs de toen pas aangelegde steenweg Torhout-Wijnendale-Oostende - vormen hier goede voorbeelden van door hun beeldbepalende inplanting en volumewerking. In eenzelfde traditie en precies in het midden tussen de hoger genoemde afspanningen bouwde de familie Matthieu de Wynendaele ruim een eeuw later, in 1888, langs deze steenweg, aan de overzijde van haar kasteel, de beeldbepalende herberg "A la Belle Vue". Door de bouw van de herberg profileerde de kasteelheer zich ook aan de overzijde van de steenweg. De herbergnaam "A la Belle Vue" is erg toepasselijk: enerzijds bood de herbergluifel een mooi zicht op het kasteeldomein van Wijnendale, anderzijds vormt de herberg zelf een beeldbepalend gebouw aan de oostzijde van de steenweg. Naast de vrijstaande inplanting van de herberg op een hoekperceel, zorgen ook de volumewerking, het verzorgde materiaalgebruik en de luifel ervoor dat de herberg een herkenningpunt vormt op de steenweg. De volumewerking van twee bouwlagen en een aansluitend lager gedeelte refereert aan de imposante 18de-eeuwse afspanningen.

2.2.3. Architecturale waarde

Uit de architectuur en het verzorgde, maar sobere materiaalgebruik (donkerrode baksteen en geglazuurde pannen) blijkt duidelijk dat de herberg een afhankelijkheid van het kasteel is. Door het verzorgde metselwerk met expressieve toepassing van lisenen en rondboogfriezen, én de overkragende daken in een dambordpatroon van rode en blauwzwarte pannen straalt de herberg - net als de nutsgebouwen op het kasteeldomein - een pittoreske sierlijkheid uit.

Het verzorgde baksteenmetselwerk en de uitzonderlijke herbergluifel versterken de beeldbepalende uitstraling van de herberg "A la Belle Vue". Net op de in een zichttas gelegen voorgevel (steenweg) en zuidelijke zijgevel (Wijnendale-Stationstraat) wordt het metselwerk verrijkt en verdiept met (hoek)lisenen en rondboogfriezen. Met zorg voor esthetiek wordt de symmetrie van de zuidelijke zijgevel ten top gedreven: het linker venster met luiken wordt rechts gespiegeld in een blindnis, waarin sporen van raamimitatie bewaard zijn (tevens weergegeven op de historische foto van de herberg). De voorgevel van de herberg is bijkomend verrijkt met de uitzonderlijke luifel. Deze luifel, rustend op een sierlijke houten constructie, vormt een belangrijk element binnen het volume- en dakenspel van de herberg.

De herberg "A la Belle Vue" vormt een representatief voorbeeld van een 19de-eeuwse, landelijke herberg, met aansluitende stalling en gekasseid achtererf met dwarsschuurtje. De typologie van de eigenlijke herberg is erg herkenbaar: naast de buitenzijde met breedhuisvolume onder pannen zadeldak en verzorgde beluikte vensters is ook het sobere maar verzorgde interieur met gelagzaal en binnenschrijnwerk van deuren, schouwttjes en trappen bewaard. De stoep aan de Oostendestraat en het achtererf getuigen van de vroegere diversiteit in kasseibestrating: de stoep is aangelegd met gelijkmatige kasseien, het achtererf in diverse types kasseien, op maat geselecteerd. Dergelijke bestrating kwam vaak voor op boerenerven, maar is nu zeer zeldzaam geworden.

2.3. Motivering van het type bescherming

De voormalige herberg "A la Belle Vue" wordt beschermd als monument. Het Onroerendergoeddecreet definieert een monument als volgt: "een onroerend goed, werk van de mens of van de natuur of van beide samen, met inbegrip van de cultuurgoederen

die er integrerend deel van uitmaken, inzonderheid de bijhorende uitrusting en de decoratieve elementen van algemene belang wegens de erfgoedwaarde(n)".

De bescherming van de voormalige herberg vormt een aanvulling op reeds bestaande beschermingen voor het kasteel van Wijnendale en omgeving (KB 30/04/1980, BVE 22/09/1982). In deze reeds bestaande beschermingen zijn landschapselementen beschermd als landschap en bouwkundig erfgoed als monument, de omgeving van het bouwkundig erfgoed als stadsgezicht. Vanuit deze voorafgaande beschermingen, maar ook vanuit het actuele beschermingsbeleid is het evident dat de herberg, een bouwkundig relict met een grote erfgoedwaarde, beschermd wordt als monument. De herberg "A la Belle Vue" bewaart een verzorgd, zij het eenvoudig interieur. Dit aspect kan enkel gevat worden binnen een monumentenbescherming.

2.4. Motivering van de afbakening van de bescherming

De afbakening van het beschermd monument is opgenomen op het plan dat als bijlage bij het ministerieel besluit is gevoegd. Alle kadastrale percelen gevat door de bescherming zijn opgenomen in artikel 1 van het ministerieel besluit.

Er werd kadasteronderzoek uitgevoerd om het historische perceel te kennen waarop de herberg gebouwd werd. Het huidige perceel kwam pas tot stand bij de vereniging van een aantal percelen in 1997 (30). Bij deze mutatie werden ook nutsgebouwen zoals het schuurtje voor het eerst genoteerd. Ook de luifel voor het eigenlijke herbergvolume wordt voor het eerst genoteerd op de mutatieschets van 1997.

De afbakening wordt beperkt tot het hoekperceel ter hoogte van de Oostendestraat en de Wijnendale-Stationstraat, zoals dat ontstond bij de aanleg van deze laatste straat. De projectie op het actuele kadasterplan is gebaseerd op de mutatieschets van 1888 (31). Het ensemble van de herberg met luifel en het aansluitende lagere volume met stalling en huis, de gekasseide stoep, het gekasseid achtererf en het dwarsschuurtje worden voorgesteld ter bescherming. De rest van het actuele perceel heeft geen erfgoedwaarde. De gebouwen op dat perceel zijn recente nutsgebouwen.

De 'stalletjes' op het achtererf tussen het lagere volume van de herberg en het schuurtje zijn te erg verbouwd en hebben onvoldoende erfgoedwaarde om mee opgenomen te worden in de bescherming. Ook de aanbouwen onder lessenaarsdak tegen de rechter zijgevel en de achtergevel van het schuurtje worden niet mee beschermd.

2.5. Juridische toestand

2.5.1. Onroerend Erfgoed:

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat. Hieronder worden de beschermingen en de opnames in (vastgestelde) inventarissen opgelijst.

- Het omwalde kasteel, de hoeve, de paardenstallen en het koetshuis met flankerende hoveniers- en koetsierswoning, de ijskelder, de portierswoning en de in het vierkant gebouwde omheiningsmuur met torens en poorten zijn beschermd als monument bij BVE van 22/09/1982. Het kasteel van Wijnendale is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed (Oostendestraat nummers. 390-396, ID: 87491).

³⁰ Kadasterarchief, 1997/9.

³¹ Kadasterarchief, 1888/2.

- De omgeving van het kasteel is beschermd als stadsgezicht bij BVE van 22/09/1982 ("*Kasteel van Wijnendale met omgeving*"). De afbakening van het dorpsgezicht omvat grosso modo het gebied binnen de omheiningsmuur, en de ijskelder en het kapelletje van Wijnendale (beschermd als monument bij MB van 23/11/1998) ten zuiden. Een deel van het dorpsgezicht en van de omheiningsmuur met torens is gelegen op grondgebied Ichtegem.
- De kasteelsite is gelegen binnen het bij KB van 30/04/1980 als landschap beschermde Wijnendalebos.
- De kasteelsite is opgenomen binnen de niet vastgestelde landschapsatlas relictien: "*Wijnendalebos en kasteeldomein van Wijnendale*"
- De voormalige herberg is echter niet gevat binnen één van deze beschermingsinstrumentaria of de landschapsatlas relictien. De herberg is wel opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed (ID: 87490).

2.5.2. Ruimtelijke ordening

De voormalige herberg is volgens het gewestplan gelegen in de agrarische gebieden. Er is geen Ruimtelijk Uitvoeringsplan van kracht.

3. BEHEERSVISIE

3.1. Beheersdoelstellingen voor het beschermd monument

In het beschermingsbesluit zijn beheersdoelstellingen opgenomen. Je vindt die terug onder artikel 3 van het besluit. De beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen.

Ze geven richting aan of vormen een kader voor toekomstig beheer van het beschermd onroerend goed. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid houdt met deze doelstellingen rekening als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

De beheersdoelstellingen spelen in op de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en erfgoedkenmerken opgenomen in artikel 2 van het beschermingsbesluit.

3.2. Bijzondere voorschriften voor het beschermd monument

Voor elk beschermd onroerend goed geldt het actief en passief behoudsbeginsel. Dit betekent dat de zakelijkrechthouders en gebruikers het beschermd goed in goede staat moeten houden door de nodige instandhoudings-, beveiligings-, beheers-, herstellings- en onderhoudswerken uit te voeren en dat het verboden is om een beschermd onroerend goed te ontsieren, te beschadigen, te vernielen of de erfgoedwaarden er van aan te tasten. Het betekent ook dat een zakelijkrechthouder en gebruiker verplicht is het beschermd onroerend goed als een goed huisvader te beheren en het dus niet te verwaarlozen. Alle voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van het beschermd onroerend goed die van toepassing zijn op het beschermd goed zijn opgenomen in artikel 4 van het beschermingsbesluit.

In het Onroerenderfgoeddecreet en Onroerenderfgoedbesluit zijn een aantal algemene voorschriften voor de instandhouding en het onderhoud van beschermd onroerend erfgoed opgenomen. Dat zijn deze:

- het goed als een goede huisvader beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- de toestand van het goed regelmatig controleren;
- regulier onderhoud uitoefenen;
- onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen nemen in geval van nood.

3.3. Toelatingsplichtige handelingen voor het beschermd monument

Voor sommige werken aan het beschermd onroerend goed moet een toelating worden gevraagd. Sommige werken kunnen namelijk een negatief effect hebben op de erfgoedwaarden. Voor alle werken die stedenbouwkundig vergunningsplichtig zijn, of waarvoor een verkavelingsvergunning, milieuvergunning of natuurvergunning nodig is vraagt de vergunningverlener (de gemeente of de Vlaamse overheid) advies aan het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid.

Voor een aantal werken die niet vergunningsplichtig zijn, moeten de zakelijkrechthouders en gebruikers, voorafgaand aan de uitvoering van de werken, toelating vragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed of aan de erkende Onroerenderfgoedgemeente. Een overzicht van alle erkende onroerenderfgoedgemeenten is te vinden op www.onroerenderfgoed.be.

De werken waarvoor u toelating moet vragen zijn opgesomd in artikel 5 van het beschermingsbesluit.

4. BRONNEN

Archief OE (beschermingsdossiers).

Kadasterarchief West-Vlaanderen, Mutatieschetsen en bijhorende staten Torhout, afdeling 1, 1857/22, 1861/236, 1867/39, 1875/21, 1888/2, 1997/9.

DE BOT H. 2002: *Stationsarchitectuur in België*, Deel 1 1835-1914, Turnhout.

MESTDAGH M. 2000: *Torhout. De geschiedenis van een stad*, Torhout.

CONDE REIS G. 2003: Cluysenaar, Jean-Pierre, in VAN LOO A. e.a. 2003: *Repertorium van de architectuur in België - van 1830 tot heden*, Gent, 213-214.

CELIS M. 2003: Laureys Félix, in VAN LOO A. e.a. 2003: *Repertorium van de architectuur in België - van 1830 tot heden*, Gent, 389.

5. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

5.1. Omgevingsplan bij de bescherming

Afzonderlijk document

5.2. Kaarten- en fotobijlage bij het inhoudelijk dossier

Afzonderlijk document